

תקפא (א) ובמנהגים של מהר"ר אייזיק טירנא (מנהגי סליחות עמ' פו) מנהג לתקוע מראש חדש אלול עד ערב ראש השנה שהוא זכור ברית ואז מפסיקין לתקוע וחוזרין ותוקעין בראש השנה והוא שלשים יום וסמך לדבר (תהלים פ"ד) תקעו בחדש שופר דמשמע חדש שלם שהוא שלשים יום והכל כדי לערכב השטן שלא ידע מתי יהיה ראש השנה ולכן נמי אין מברכין החדש תשרי עכ"ל וכן המנהג רק

3) מ"ח אלול

3) מ"ח אלול ואילך (יא) תוקעים בכל יום אחד נמר החפלה השרית קודם אמירת תהלים ומתחילין לתקוע מיום שני של ר"ח. ויש נוהגין להתחיל לתקוע ביום ראשון של ר"ח, ויש שתוקעין ג"כ אחר [ת] חפלה ערבית. ולא שמעתי נוהגין בן בסרינגטון. ותוקעין כל ימי החול של החודש אלול. מלבד (יב) בער"ה שאין תוקעין בו (יג) כלל. ואין לתקוע אמילוי (יד) בביתו להתלמד. ובמקומות שנוהגין לתקוע ערבית אין להם לתקוע כלל שלפני ר"ח. ויש שנוהגין שבכל חודש אלול אחר-המנחה [פ] סביו (פז) השמש שבו-בנים

הסר"ח ל"ט: [ח] עיין בא"ר שכן נוהגים בפרג
ומשמע שתוקעין בחפלת ערבית גם צמולאי שבת
מ"ח לריך לתקוע מי שכבר עבדל בחפלה וע' צמ"ח

5) תוקעין בראש השנה

5) תוקעין בראש השנה. המנהג לתקוע בחודש אלול בכל בוקר אחר תפילת שחרית. יש מתחילים מיום א דר"ח, ויש שמתחילים מיום ב דר"ח (ס' תקפא ברמ"א ס"א וס"ק ג). מנהג תקיעות אלו נקבע לציבור, אך המתפלל ביחידות אינו צריך לתקוע. כמו כן ציבור שלא תקעו אחרי שחרית, אין ענין להשלים את התקיעות אחרי מנחה וכדו"ל.

6) תוקעין בראש השנה

6) תוקעין בראש השנה. בכל יום תוקעים ג' פעמים תשרית, הן אחר תפילת שחרית והן אחר תפילת ערבית, ומפסיקים לתקוע שלוש פעמים לפני ראש השנה.

7) תוקעין בראש השנה

7) תוקעין בראש השנה. אולם לעצם השאלה, הנה מעולם לא שמענו בכזאת שמי שהוא אפילו מהמדקקים ביותר יהדר בחדש אלול כשמתפלל לעת הצורך ביחידות שיביאו שופר לתקוע לפניו כדי לקיים התקנה לתקוע בחדש אלול, וישראל אם אינם גבאים הם וכו' ותמיד כשדבר מסופק לנו אמרינו שוק חזי מאי עמא דבר. על כן נראה לי ברור לאידך גיסא שתקנת התקיעה היתה רק בציבור ולא ביחיד ומטעמא דכל דהייקנו מעין המאורע תיקנו, ותקנת התקיעה הרי היתה מפני שכחה התנהגו בשעה משה לתר ברי"ח אלול, ושמת כתוב מפורש "שהעבירו שופר במחנה משה עלה לתר", ובמחנה פירושו בציבור, ולא ביחיד, וגם לטעמא שהמשכת התקיעה בכל החדש הוא כדי להזכיר על התשובה (יעוין בספר"א פמ"ו וזוקא ס' ר"ז ובטור וב"י וב"ח ופרישה) ג"כ הרי למדים זה ממ"ש אם יתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו" ובעיר הרי ג"כ פירושו בציבור, ולא ביחיד. ולכן כל דתיקון כעין האקוור תיקון לתקוע בציבור, אבל לא היתה כל תקנה לתקוע גם ביחיד, ויתכן להסביר זאת גם בסברא שהתעוררות מקול שופר מקבלים רק כששומעים קול השופר בציבור, והתעוררות כזאת לא באה כשתוקעין ביחיד בינו לבין עצמו, ועכ"פ איך שיהיה שפיר מסתבר לומר שלא תיקנו אלא כעין המאורע וכעין מסתבר. ותוב שהוא במחנה ובעיר והיינו רק בציבור.

9) תוקעין בראש השנה

9) תוקעין בראש השנה. ידדי הרב ר' יואל שורץ שליט"א העירני תקיעת שופר בחודש אלול תאם הוא רק בבית הכנסת ד"א בצבור או ג"כ על היחיד וא"כ המתפלל ביחידות יצטרך לתקוע שופר. וחפשי ולא מצאתי עד מקום שידי בנצת בספרים שלפני מי שדן בזה. ותנה תקיעת שופר בחודש התקיעה בכל ר"ח אלול. לפיזו הוא רק בצבור כעובדא דמדבר שתודיעו בזה לצבור שבמחנה שלא יטעו שוב. אבל לפי מה שהוסיף הטור שהתקיעה גם בכל החדש להזהיר על התשובה ולעורר את השטן שלא ידע מתי ר"ח א"כ גם ביחיד שידן זה לשוב בתשובה. מיהו מאחר שהטור גם צירף הטעם לעורר השטן ונראה דזה דוקא בצבור דלכאורה למה בכל צבור תוקעין הרי סגי' ל"י לשטן אפ"י ישמע אתה אלא דמה קא מפקת מי יתקע ופי לא יתקע לכן כולם תוקעין. אבל על יחיד בדאי שאינו בכלל חיוב שאין בו

תקיעת שופר בחודש אלול תאם הוא רק בבית הכנסת ד"א בצבור או ג"כ על היחיד וא"כ המתפלל ביחידות יצטרך לתקוע שופר. וחפשי ולא מצאתי עד מקום שידי בנצת בספרים שלפני מי שדן בזה. ותנה תקיעת שופר בחודש התקיעה בכל ר"ח אלול. לפיזו הוא רק בצבור כעובדא דמדבר שתודיעו בזה לצבור שבמחנה שלא יטעו שוב. אבל לפי מה שהוסיף הטור שהתקיעה גם בכל החדש להזהיר על התשובה ולעורר את השטן שלא ידע מתי ר"ח א"כ גם ביחיד שידן זה לשוב בתשובה. מיהו מאחר שהטור גם צירף הטעם לעורר השטן ונראה דזה דוקא בצבור דלכאורה למה בכל צבור תוקעין הרי סגי' ל"י לשטן אפ"י ישמע אתה אלא דמה קא מפקת מי יתקע ופי לא יתקע לכן כולם תוקעין. אבל על יחיד בדאי שאינו בכלל חיוב שאין בו

לתקוע נראה דאין מעכבין על ידו. וידידי הרה"ג ר"ח קניבסקי שליט"א כתב לי בזה אין נוהגין כן רק בצבור.

א,ג,א) (6) תניא כפרקי רבי אליעזר בראש חדש אלול אמר הקדוש ברוך הוא למשה עלה אלי ההרה (שמות כד יב) שאז עלה לקבל לוחות אחרונות והעבירו שופר [ד] במחנה משה עלה להר שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה. והקדוש ברוך הוא נתעלה [ה] באותו שופר שנאמר (תהלים מז ו) עלה אלהים בתרועה וגו'. (ט) לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חדש אלול בכל שנה ושנה (ג) וכל החדש כדי להזכיר ישראל שיעשו תשובה [א] שנאמר (עמוס ג ו) אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. וכדי לערכב השטן. וכן נוהגין (א) באשכנז לתקוע בכל בוקר וערב אחר התפלה. ויש מי שמרבין (ב) לומר סליחות

4) תוקעין בראש השנה

4) תוקעין בראש השנה. ובדבר המנהג שלנו שתוקעין שופר מ"ח אלול בשחרית אם אירע ששכחו לתקוע בשחרית וזכרו במנחה אם צריכין אז לתקוע, הנה מכיון שאיחא ברמ"א סימן תקפ"א סעי' א' דיש מקומות שתוקעין ג"כ ערבית, והוא המנהג שכתב הטור שנוהגין באשכנז לתקוע בכל בקר וערב אחר התפלה, ומסתבר דהערב נמי הוא כשהוא יום דוקא או הדיה זה אחר המנחה או אף אם נימא דהיה זה אחר מעריב הוא משום שהיו מתפללין ערבית בעת היום גדול, דלא מסתבר שיתקעו בלילה שאינו עת רצון בתחלתה עד אחר תצות, ועיין בח"א כלל קל"ח סעי' א' מפורש 'האזן הנהגין לתקוע גם בערב הוא במנחה שלכן אף שאנו אין נוהגין לתקוע אלא בשחרית הוא טוב לתשלומין בערב, וגם שאפשר יהמננה: שלנו הוא עיקר שרק פעם אחת תוקעין ולא שני פעמים וקבעו זה בשחרית שהכל מצוין בביהכ"מ ובמנחה אין הכל מצוין, וגם בשחרית שהוא קודם שיצאין למלאכתן עדיף להתעורר לתשובה כדי להתנהג בדרך התורה בעסקיו, שלכן כששכחו ולא תקעו בערב הרי הוא מעצם מנהג התקיעה ולא רק תשלומין, עכ"פ כ"מא תקעו בשחרית יש להם לתקוע בכנחה.

8) תוקעין בראש השנה

8) תוקעין בראש השנה. שיטתו, זו שהתקיעות בשופר בחודש אלול הן חובת היחיד מובנת מסברא, שהרי אין סיבה שהתקנה לתקוע בשופר בחודש אלול תהיה שונה מרוב תקנות חז"ל שהן חיוב על כל יחיד [כי כשם שמצוות התורה הם על פי רוב חיוב על היחיד ולא חיוב על הכלל, כן מסתבר שגם תקנות רבנן הם "כעין דאורייתא", ומוטלות על היחיד]. ואדרבה, הרי כלל נקוט בידינו ש"כ"ל דתקון רבנן בענין דאורייתא תקון" (פסחים ל, א),

דהיינו כשרצו חז"ל לתקן תקנות או מנהג, חיפשו דבר דומה מהתורה, ותיקנו תקנה דומה לו. ומסתבר איפוא, שהתקנה לתקוע בשופר בחודש אלול היא "כעין דאורייתא תקון" של תקיעת השופר בראש השנה, וגם

48) תוקעין בראש השנה

48) תוקעין בראש השנה. במנחה". ומדבריו שקבעו את התקיעה בשופר באלול "בשחרית שהכל מצויין בבית הכנסת", קצת משמע שעיקר התקנה היתה לתקוע בציבור.